

Schrijffout in een sauvegarde

Alexander Farnese, hertog van Parma en Piacenza, was de Spaanse veldheer die tussen 1578 en 1592 de functie van landvoogd van de Nederlanden bekleedde. Hij had zich in het stamboomonderzoek kunnen storten – onwettige kleinzoon van keizer Karel V en via zijn vader een achterkleinzoon van paus Paulus III – maar

helaas concentreerde hij zich in opdracht van koning Filips II op de herovering van de Nederlanden en zette op die manier mede een handtekening onder de geschiedenis van de Tachtigjarige Oorlog. In 1586 kon Farnese trots wijzen op het feit dat alleen Holland, Zeeland, Utrecht en delen van Friesland, Overijssel en Gelre (nog) niet in zijn handen waren gevallen.

Misschien dat dit voor hem heuglijke feit de reden was om in dat jaar een sauvegarde te verlenen aan de Duitse Orde en in het bijzonder aan de commanderij en inwoners van Gemert. In zo'n sauvegarde werd het dorp gevrijwaard van plundering en brandschatting.

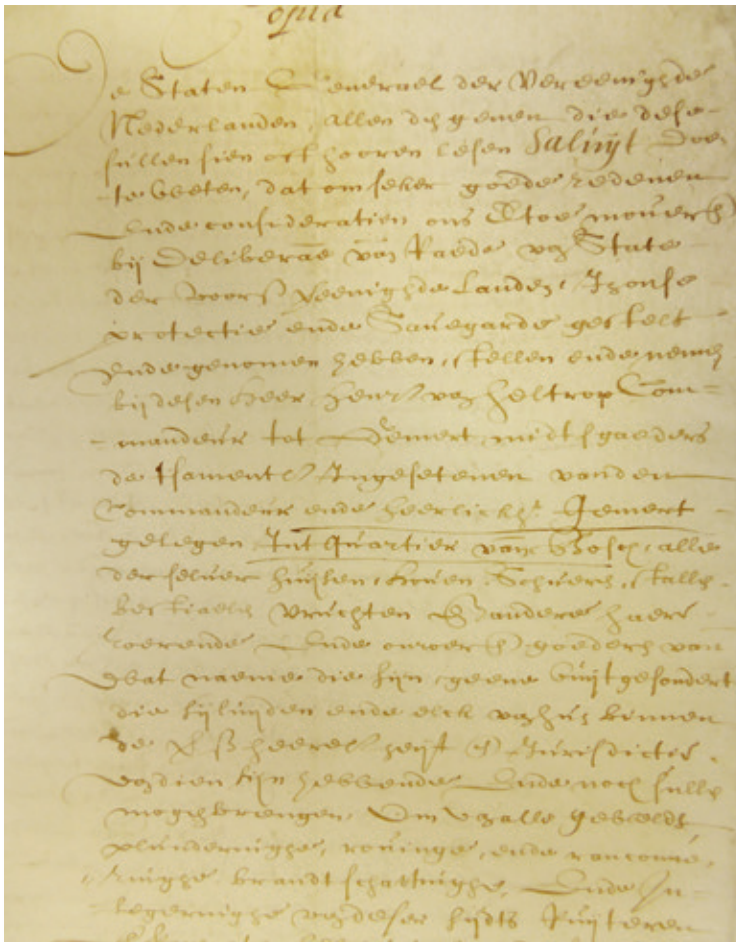

De sauvegarde is in het Frans opgesteld en Alexander Farnese noemt zich daarin “Prince de Parma” en spreekt in plaats van ‘ik’ over ‘hij’ en ‘wij’. Farnese gebruikt dus de pluralis majestatis, het plechtige majesteitsmeervoud, en stelt het epistel inderdaad ter beschikking van de “Ordre Teutonique” en ‘specialement’ aan ‘hen’ van de commanderij Gemert.

Daar zijn de mensen dan vrijgesteld van belastingen en vergelijkbare lasten die elders in ‘le plat pays’ wél worden opgelegd. En de oorlogsmensen, les gens de guerre, worden ook vriendelijk verzocht zich naar de inhoud van de sauvegarde te voegen.

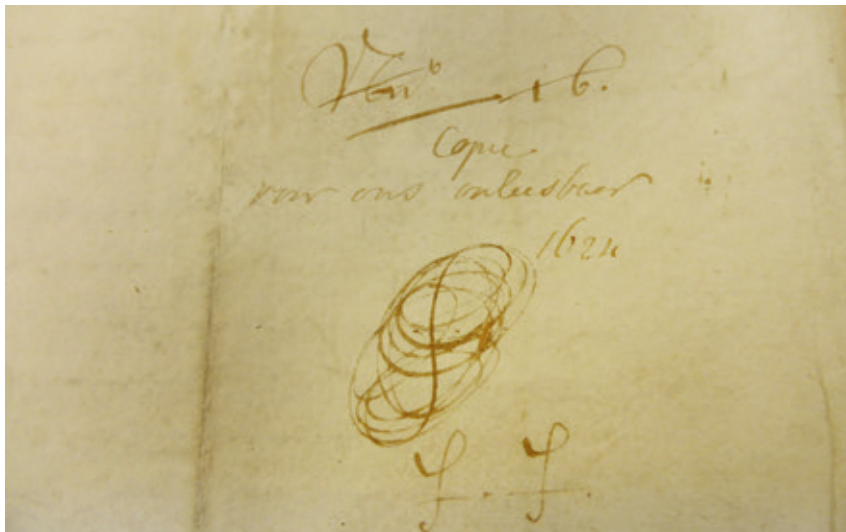
Een veilig gevoel, vindt u niet? Zeker ook omdat tien jaar later, in 1596, de akte van Farnese nog eens wordt bevestigd door kardinaal-aartsbisschop Albert, luitenant-gouverneur en kapitein-generaal van de koning van Spanje.

Maar ja, in 1596 is de Tachtigjarige Oorlog nog geen dertig jaar op scheut. En aan veiligheid

kleeft geen eeuwigheidswaarde... Gelukkig krijgen we een nieuwe sauvegarde, uitgegeven door de Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden. Het betreft een copia, waarin al dan niet bewust een fout in de datering is gemaakt: 2 september 1524, terwijl het overduidelijk 2 september 1624 moet zijn, gezien het feit dat de Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden de sauvegarde uitgeeft. Bovendien staat op de achterzijde wél het goede jaar: 1624. De Staten-Generaal stelt onder

haar protectie en sauvegarde de heer Henrick van Holtrop, commandeur tot Gemert, net als de gezamenlijke ingezetenen van de heerlijkheid Gemert, gelegen in het kwartier van Den Bosch, en alle huizen, hoven, schuren, stallen, bestiaelen, vruchten, roerende en onroerende goederen. “Om van alle geweld, plunderingen, rovinge en ranconneringhe, brandschatting en inlegering van dezerzijds ruiters en knechten bevrijd te zijn,” geven wij paspoort en consent om zowel

in vijandelijke steden als die van dezer zijde te mogen gaan, komen en wederkeren en er gewas en goederen te verkopen.

Daarbij wordt wel uitdrukkelijk bepaald dat de genoemde commandeur en ingezetenen onder het deksel (dekzeil) van dien ons of de geünieerde Nederlanden niet mogen attenteren – een aanslag doen.

Aan alle superintendents, oversten, kolonels, rentmeesters, kapiteins, bevelhebbers en volk van oorlog, te paard of te voet, te water of te land, iedereen in dienst en onder de gehoorzaamheid der Verenigde Nederlanden, wordt opgedragen niet tegen de strekking van deze sauvegarde in te

handelen, op peen van aan den lijve gestraft te worden.

Die al dan niet bewuste fout in de datering zou te maken kunnen hebben met het gegeven dat de drie genoemde akten zijn ondergebracht in het dossier 'Het proces in zake de soevereiniteit van Gemert'. Ik vraag me dan wel af welk standpunt door de sauvegarde van de Staten-Generaal wordt geschraagd en welk verschil er ontstaat door de akte honderd jaar te vroeg te dateren. En dat nog los van de constatering dat het noemen van commandeur Van Holtrop ook meteen het bewijs oplevert dat '1524' van geen kanten klopt. Weet u wat: we houden het gewoon op een schrijffout.

Bron:

1. Gemeentearchief Gemert-Bakel, AG001.15 -17.